

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
проректор з науково-педагогічної роботи

М. В. Афанасьєв М. В. Афанасьєв

Журналістські розслідування
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **06 Журналістика**
Спеціальність **061 Журналістика**
Освітній рівень **другий (магістерський)**
Освітня програма **Медіа-комунікації**

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри управління
соціальними комунікаціями

Київ

Ярьсько К. В.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
проректор з науково-педагогічної роботи

М. В. Афанасьєв

Журналістські розслідування
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **06 Журналістика**
Спеціальність **061 Журналістика**
Освітній рівень **другий (магістерський)**
Освітня програма **Медіа-комунікації**

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри управління
соціальними комунікаціями

Яресько К. В.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри управління соціальними комунікаціями.
Протокол № 2 від 20.09.2019 р.

Розробник:

Яресько Катерина Вікторівна, к. пед. н., доц., завідувач кафедри управління соціальними комунікаціями

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Актуальність курсу зумовлена зростанням значення журналістських розслідувань як виду журналістської діяльності в умовах інформатизації суспільних відносин, розвитком відкритих інформаційних джерел, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Фахівцю з медіакомунікацій необхідно вміти знайти, проаналізувати, представити, задокументувати, зберегти інформацію про власну компанію, партнерів та конкурентів, суб'єктів різноманітних відносин, які виникають внаслідок бізнесової, громадської та інших форм ділової активності. В сучасних умовах фахівцю, який працює в інформаційній сфері, необхідно орієнтуватися в інформаційних джерелах, визначати їх межі компетентності та цінність, працювати з реєстрами та документами, документувати власні дії, вміти критично мислити, організовувати та проводити журналістські розслідування, а також взаємодіяти з командами журналістів-розслідувачів, використовувати продукти їх діяльності.

Курс «Журналістські розслідування» спрямований на підготовку студентів для роботи з різноманітними видами інформації та інформаційних джерел, формування морально-етичних та вольових якостей, критичного мислення.

Навчальна дисципліна «Журналістські розслідування» є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеню «магістр» спеціальності 061 «Журналістика» для всіх форм навчання.

Метою викладання навчальної дисципліни «Журналістські розслідування» є формування у студентів теоретичної бази знань з основ розслідувальної діяльності в інформаційній сфері, практичних навичок пошуку інформації в реєстрах та інших видах інформаційних джерел, ефективної взаємодії з командами журналістів-розслідувачів, використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в організації всіх видів інформаційних процесів: пошуку, аналізу, перетворення, збереження, презентації інформації, формування морально-етичних та вольових якостей, гнучкості та критичності мислення, необхідних для проведення власних розслідувань.

Завдання – сприяти розумінню студентами сутності журналістського розслідування, вмінь роботи з інформаційними джерелами, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, взаємодіяти з розслідувальськими командами, використовувати продукт їх діяльності, розробляти власні розслідувальські проекти.

Об'єктом навчальної дисципліни є журналістське розслідування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи та засоби журналістського розслідування.

Курс	1М	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	20
	семінарські, практичні	10
	лабораторні	10
Самостійна робота		110
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
“Вступ до фаху з журналістики	Написання наукових статей
“Медіатехнології”	Написання дипломної роботи
“Методологія масових комунікації”	Участь у тренінгах
“Історія медіатексту”	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Вивчення сутності журналістського розслідування як виду інформаційної роботи	Застосування вмінь аналізу та критичного оцінювання продуктів журналістської діяльності, документів та інформаційних джерел
Оволодіння вміннями пошуку, аналізу, зберігання, сортування, аналізу кризової ситуації, прогнозування її розвитку, обґрунтування перетворення, зберігання, презентування інформації в рамках журналістського розслідування.	Вміння працювати з інформацією в рамках журналістського розслідування.
Осмислення власного стану морально-етичних та вольових якостей, рефлексії, критичного мислення для здійснення журналістського розслідування.	Готовність до ефективної роботи в рамках журналістських розслідувань.
Використання сучасних інструментів журналістських розслідувань, робота з реєстрами, різними інформаційними джерелами.	Вміння використовувати сучасні інструменти журналістських розслідувань.
Знайомство з сучасними розслідувальськими проектами, визначення основ для взаємодії.	Вміння взаємодіяти з розслідувальськими журналістськими проектами.
Здатність до самовираження та медіатворчості в журналістських розслідуваннях.	Уміння творчо підходити до журналістського розслідування, ставити мету, обґрунтовувати ідеї, обирати методи, розробляти власні проекти.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретико-методологічні засади журналістських розслідувань

Тема 1. Журналістські розслідування як сучасна форма соціальної комунікації

1.1. Соціальне значення розслідувальської журналістики, її зв'язок з вирішенням актуальних проблем суспільства.

1.2. Характеристика розслідувальської журналістики: актуальність, вибірковість, диференціація, робота з базами даних та архівами, можливість архівування власних матеріалів, інтерактивність, мультимедійність, специфіка

підготовки матеріалів та їх розповсюдження, оновлення, доступність, прибутковість.

1.3. Інтерактивність в журналістських розслідуваннях. Інтерактивність як характерна ознака сучасної журналістики. Використання телеконференцій, чатів, форумів, коментарів у журналістському розслідуванні.

Тема 2. Етичні основи журналістських розслідувань

2.1. Етичні норми як складова соціальних норм, як основа журналістської діяльності, як реалізація принципу свободи слова.

2.2. Зв'язок між етикою та безпекою. Ризики в журналістських розслідуваннях.

2.3. Правила поведінки та інформаційна безпека. Авторське право. Захист персональних даних. Цифрова безпека. Захист персональних даних.

Тема 3. Розслідування в журналістській діяльності, в роботі з інформацією

3.1. Розслідування як жанр журналістської діяльності. Розслідування як метод журналістської діяльності.

3.2. Характеристика та ознаки журналістського розслідування. Тематика розслідувань. Гіпотеза розслідування. Кабінетне та польове розслідування. Онлайн-розслідування.

3.3. Труднощі та перешкодження в розслідуваннях. Ризики журналістського розслідування.

3.4. Розслідування в професійній діяльності інших суміжних професій: рекламіста, піарника, фахівця з медіакомунікацій.

Тема 4. Робота з інформацією в розслідувальській журналістиці

4.1. Поняття джерела інформації. Достовірна та недостовірна інформація. Відкриті джерела. Компетентні джерела. Конфіденційна інформація.

4.2. Документ як джерело інформації. Документ у вузькому та широкому сенсі.

4.3. Людина як джерело інформації. Об'єктивність та суб'єктивність інформаційного джерела. Межі компетентності.

4.4. Предметно-речове середовище як джерело інформації.

4.5. Типологія документів: за способом фіксації інформації (рукописні, друковані документи, кіно і фотоплівки, магнітні стрічки); за типом авторства (особисті та громадські); за статусом документа (офіційні й неофіційні); за ступенем близькості до емпіричного (первинні, вторинні); за способом отримання документа (природно функціонуючі в суспільстві, «цільові»).

4.6. Методи роботи з інформацією: аналіз, порівняння, узагальнення, класифікація, аналогізування, моделювання, висновки.

Змістовий модуль 2 Методи журналістських розслідувань

Тема 5. “Data-журналістика”

5.1. Журналістика відкритих даних. Перспективи розвитку Data-журналістики в Україні. Державна підтримка відкритих баз даних. Закон “Про доступ до публічної інформації”. Дані як суспільне надбання. Авторське право. Вільні ліцензії. Creative Commons.

5.2. Відкриті дані в державному управлінні, економіці, політиці, науці, освіті, культурі. Data-журналістика як професія.

5.3. Статистичні зведення. Графіки. Графи. Списки. Реєстри. Карти. Текст. Цифрові дані. Фото, відео. Збір та обробка даних. Аналіз даних. Технології роботи з даними. Перевірка інформації. Перевірка джерела інформації. Точність даних. Перетворення даних. Візуалізація даних. Інфографіка. Таблиці. Висновки. Прогнозування.

Лабораторна робота №1. Пошук інформації для журналістського розслідування в реєстрах.

Лабораторна робота №2. Обробка та презентація відкритих даних в журналістському розслідуванні.

Тема 6. Методи пошуку та аналізу інформації в журналістському розслідуванні

6.1. Збір та аналіз інформації в журналістському розслідуванні. Робота з документами в журналістському розслідуванні. Збір інформації у відкритих реєстрах та Інтернеті. Збір інформації в соціальних мережах.

6.2. Верифікація інформації та джерела.

6.3. Люди як джерело інформації в журналістському розслідуванні. Інтерв'ю в журналістському розслідуванні. Людина як джерело інформації в онлайн-журналістиці. Як розрізнити авторитетні джерела? Людина як джерело інформації в інформаційній, новинній, аналітичній журналістиці. Експерт. Метод експертного опитування. Межі компетенції експерта. Використання соціальних мереж та блогерських платформ для збору інформації, перевірка та верифікація інформації.

Лабораторна робота №3. Пошук інформації за обраною темою.

Тема 7. Методи перетворення, зберігання та презентації інформації в журналістському розслідуванні

7.1. Систематизація даних в журналістському розслідуванні. Спостереження як метод збору інформації в журналістському розслідуванні.

7.2. Хронологія розслідування. Реконструкція подій. Викривлення фактів та надання неточної інформації в розслідуванні. Фактчекінг. Перевірка інформації.

7.3. Подача матеріалу в журналістському розслідуванні. Публікація журналістського розслідування як документ. Таблиці. Схеми. Інфографіка.

Лабораторна робота №4. Презентація інформації в журналістському розслідуванні.

Тема 8. Актуальні українські та світові проекти розслідувальської журналістики

8.1. Тематичні розслідувальські проекти. Професійні розслідувальські медіапроекти. Новинні проекти, їх взаємодія з розслідувальською журналістикою. Data-журналістика.

8.2. Диференціація як характерна особливість сучасного інформаційного середовища. Відкритість журналістських робіт та водночас зосередженість на певній цільовій аудиторії. Особливості роботи з професійною цільовою аудиторією. Елітарний характер спеціальної журналістики.

8.3. Розслідувальські проекти в онлайн-журналістиці. Взаємодія розслідувальських та інших спеціальних команд з традиційною та громадянською журналістикою, блогосферою: використання спеціальних матеріалів у журналістській роботі; тематичне інтерв'ю; написання журналістських статей на основі бази досліджень; написання ексклюзивного матеріалу як вступу до спеціальної статті; перетворення у нову форму (наприклад, текст у ТВ-репортаж, youtube-блог тощо); проведення журналістського розслідування на основі

оприлюдненого профільного розслідування; узагальнення за групою публікацій. Інтеграція, диференціація, аналогізування та моделювання як методи розвитку інформаційної сфери.

8.4. Сторітелінг журналістського розслідування.

Лабораторна робота №5. Презентація тематичного проекту журналістських розслідувань.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, лабораторні, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту залічити дисципліну, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання творчих індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

ступінь засвоєння теоретичних проблем семіотики; ознайомлення з рекомендованою основною та додатковою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді комунікативних проблемних ситуацій;

застосування вмінь працювати з інформацією в рамках журналістського розслідування та бути готовими до ефективної роботи, використовуючи сучасні інструменти журналістських розслідувань.

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; уміння працювати в групі; використання загальнонаукових і спеціальних методів дослідження; оформлення роботи.

уміння творчо підходити до журналістського розслідування, ставити мету, обґрунтовувати ідеї, обирати методи, розробляти власні проекти;

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та творчу обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної

дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку. Залік є результатом накопичення балів протягом семестру.

Результат заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 60 балів) і проставляється у відповідній графі залікової "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Перевірка есе	Презентація	Творчий проект	Творче завдання	Усього	
Змістовий модуль 1	Тема 1	1 тиждень	1	0,5	4			5,5	
	Тема 1	2 тиждень	1					1	
	Тема 2	3 тиждень	1	0,5		5		6,5	
	Тема 2	4 тиждень		1				1	
	Тема 3	5 тиждень	1	0,5			5	6,5	
	Тема 3	6 тиждень		1				1	
	Тема 4	7 тиждень	1	0,5		5		6,5	
	Тема 4	8 тиждень		1				1	
Змістовий модуль 2	Тема 5	9 тиждень	1	0,5		5		6,5	
	Тема 5	10 тиждень		1				1	
	Тема 6	11 тиждень	1	0,5			5	6,5	
	Тема 6	12 тиждень		1				1	
	Тема 7	13 тиждень	1	0,5			5	6,5	
	Тема 7	14 тиждень		1				1	
	Тема 8	15 тиждень	1	0,5			5	6,5	
	Тема 8	16 тиждень	1	1				2	
	Іспит							40	
Усього			10	11	4	15	10	10	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Журналістика даних: посібник [Електронний ресурс] / [Д. Грей, Л. Бунегру, Л. Чемберс та ін.] // посібник. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://texty.org.ua/pg/chapter/newsmaker/read/40161/40172>

2. Журналістика даних: Посібник. Громадянська журналістика даних. Цитування за посиланням [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://texty.org.ua/pg/chapter/newsmaker/read/40161/41883>

3. Бель Б., Бурмагін О, Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика/ Б. Бель, О. Бурмагін, Т. Патора, О. Хоменок. – К., 2013. – 190 с.

4. Лілієнталь Ф. Розслідування/ Пер. з нім. В.Климченко. – К: Центр вільної преси, 2016. – 135 с.

5. Хоменок О., Бурмагін О., Іванова К., Рибка Є., Томіленко С. Журналістське розслідування: навчальний посібник для початківців / За заг. Ред. О. Хоменка. – Мелітополь, 2008. – 182 с.

Додаткова

6. Голуб О. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Практичний посібник/ Інститут масової інформації. – Київ : ТОВ «Софія-А», 2016. – 184 с.

7. Константарас Єва, «Думай як дата-журналіст», Регіональний центр ПРООН Європи та СНД, 2017

8. Халер М. Пошук і збір інформації: навчальний посібник / М. Ха-лер. – К.: Академія Української Преси: Центр Вільної Преси, 2006. – 308 с.

9. С., Виртосу І. Розслідувальна журналістика: посібник для журналістів з активною громадянською позицією/ Правозахисний центр «Поступ». – Луганськ: ФОП Шаповалова М.В., 2013. – 97 с.

10. Балуев С., Вышенков Е., Горшков А., Гусаренко Е., Каштаньер А, Корзинина Я., Константинов А., Лебедев Р., Летенкова Е., Ольховская М., Потапенко А., Петрова О., Самойлов А., Тилькин И., Хозиков В., Шушарин И. Журналистское расследование: история метода и современная практика/ За общ. Ред. А.Константинова. – М.: «ОЛМА-ПРЕСС», 2003. – 331 с.

11. Кошман А. Стоп-коррупция: Журналистская практика/ ред. А.Кошман ; сост. Ю.Варьга. – М., 2010. – 252 с.

12. Hunter M. The Global Investigative Journalism Casebook/ M. Hunter. – Paris, 2012. – 255 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

13. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Навчальна дисципліна «Журналістські розслідування». Режим доступу : [//pns.hneu.edu.ua/mod/page/view.php?id=194103&forceview=1](http://pns.hneu.edu.ua/mod/page/view.php?id=194103&forceview=1)